

Z A P I S N I K
sa LXX sjednice Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju
i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore 26. saziva, održane 12. decembra 2019. godine

Sjednica je počela 12. decembra 2019. godine u 11.10 časova.

Predsjedavao je prof. dr Petar Ivanović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali poslanici/e, članovi/ce Odbora: Genci Nimanbegu, Marija Čatović, Ana Nikolić, mr Sanja Pavićević, Nela Savković Vukčević i Mirsad Murić.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ice Odbora: dr Vera Bulatović, dr Strahinja Bulajić i mr Veljko Vasiljević.

Pored članova Odbora, u svojstvu predstavnika predlagača, sjednici su prisustvovali: Zoran Tomić, sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma i Marina Spahić, rukovoditeljka Direkcije za klimatske promjene.

Rad sjednice su pratili predstavnici medija.

Pošto je konstatovano da sjednici prisustvuje većina članova Odbora, te da postoji kvorum za rad i punovažno odlučivanje, za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

- Usvajanje zapisnika sa 66. sjednice -
1. Predlog zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena;
 2. Tekuća pitanja.

- Zapisnik sa 66. sjednice usvojen je jednoglasno -

Zoran Tomić, sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma, obrazlažući predloženi zakon rekao je da je Crna Gora potpisnica relevantnih međunarodnih konvencija, prvenstveno Okvirne konvencije UN o promjeni klime, kao i Pariškog sporazuma iz 2015. godine, čime se potvrđuje orijentacija i Crne Gore, kao i međunarodne zajednice, ka kreiranju pravila međunarodnog tržišta na kojem će jedan od preduslova biti da predložene investicije doprinose smanjenju emisija gasova sa efektom staklene bašte. Crna Gora se obavezala da će smanjiti emisiju gasova sa efektom staklene bašte 30% do 2030. godine u odnosu na vrijednosti zabilježene 1990. godine. Ovaj cilj je definisan Nacionalnom strategijom do 2030. godine, a ostvarenju cilja treba da doprinesu i savremene industrijske tehnologije, energetska efikasnost, povećanje udjela obnovljivih energetskih izvora i modernizacija postojećeg energetskog sektora. Istakao je da crnogorske emisije štetnih gasova iznose svega 0,009 % u svjetskim okvirima, ali je pokazana tendencija smanjenja i ovako niske emisije. Imajući to u vidu, Predlog zakona je izrađen tako da ne ograničava konkurentnost crnogorske privrede, već da omogući njeno lakše integrisanje u globalna tržišta u skladu sa aktuelnim tendencijama i pravilima međunarodne ekonomske politike. Saopštio je da su prema Predlogu zakona, osnovni dokumenti zaštite od negativnih uticaja klimatskih

promjena: Strategija o niskokarbonskom razvoju i Plan prilagođavanja klimatskim promjenama. Sastavni dio Strategije su projekcije nivoa emisija gasova sa efektom staklene bašte. Projekcije se izrađuju posebno za sektore energetike, industrije, poljoprivrede, šumarstva i saobraćaja. Strategiju donosi Vlada Crne Gore za period od 30 godina. Ukazao je da se radi identifikacije uticaja klimatskih promjena na osjetljive sektore i smanjivanja negativnih posljedica na te sektore Vlada donosi Plan prilagođavanja na klimatske promjene, na period od deset godina. Propisane su i obaveze za operatere stacionarnih postrojenja, kao i za operatere vazduhoplova, uz dozvolu pribavljenu od Agencije za zaštitu životne sredine. Upoznao je da su obaveze ograničenja emisija propisane za nova vozila, pa je tako stimulisana obaveza pravnog lica i preduzetnika koji stavlja u promet ili iznajmljuje nova putnička vozila, da na mjestu prodaje, odnosno iznajmljivanja učini dostupnim informacije o potrošnji goriva i emisijama ugljendioksida za svaki model putničkog vozila. Naveo je da je u Crnoj Gori zabranjeno geološko skladištenje ugljen-dioksida, čime se i u atmosferi smanjuje nivo ovog gasa. Zabranjena je i proizvodnja supstanci koje oštećuju ozonski omotač, uvoz i izvoz takvih supstanci bez dozvole nadležnog organa, ispuštanje supstanci koje oštećuju ozonski omotač, a predviđene su i brojne druge zabrane. Naveo je da je rok za donošenje podzakonskih akata godina dana od dana donošenja zakona. Predlogom zakona dat je pravni osnov za donošenje 16 pravnih akata, čime će se postići visok nivo usklađenosti sa pravnom tekovinom u oblasti klimatskih promjena. U skladu sa tim predviđene su izmjene i dopune zakona 2023. godine, čime će se nivo usklađenosti propisa sa EU zakonodavstvom povećati.

Poslanica **mr Sanja Pavićević**, izražavajući zadovoljstvo razmatranjem Predloga zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena, s obzirom da je Crna Gora potpisnica relevantnih dokumenata kojima se ograničava emisija gasova s efektom staklene bašte, istakla je da se njime uspostavlja pravni okvir za donošenje neophodnih akata za njegovu primjenu. Smatra da je izuzetno važno prepoznavanje institucija za izradu inventara emisija gasova sa efektom staklene bašte, kao i da su već prepoznati eksperti u oblasti adaptacije na klimatske promjene. Posebno je pozdravila odvajanje, kao cjeline, oblasti vezane za niskokarbonski razvoj i tendencije bolje zaštite ozonskog omotača. Smatra da kvalitetno pripremljen tekst koji je u formi Predloga na razmatranju, treba da dovede do usvajanja zakona koji će obezbijediti Crnoj Gori da aplicira za projektna sredstva na međunarodnom nivou, od kojih su neka pod pokroviteljstvom Ujedinjenih Nacija.

Poslanik **Mirsad Murić**, takođe je izrazio zadovoljstvo mogućnošću da Crna Gora, nakon što se usvoji predloženi zakon, aplicira za sredstva iz evropskih fondova koja su podsticajna za razvoj oblasti prilagođavanja na klimatske promjene. Ocijenio je da je Predlog zakona išao u susret zahtjevima Poglavlja 27 - životna sredina i klimatske promjene.

Poslanik **Genci Nimanbegu**, ocijenio je da je donošenje zakona od značaja zbog zahtjeva Evropske komisije koji su postavljeni Crnoj Gori. Postavio je pitanja kolika su finansijska sredstva predviđena u budžetu za implementaciju predloženog zakona, kakav je odnos predloženog zakona prema problemima zagađenosti u Pljevljima i postoje li odredbe koje se odnose na planiranu izgradnju drugog bloka Termoelektrane, kao i pitanje u kakvom odnosu se nalaze predloženi zakon i zakon koji se odnosi na Montenegro Airlines, kao i da li postoji obaveza kupovine novih aviona.

Predsjednik Odbora **prof. dr Petar Ivanović** izrazio je bojazan da je moguće donijeti brojne podzakonske akte u roku predviđenom Predlogom zakona. Saopštio je da bi prekoračenje rokova imalo loše posljedice po kredibilitet Crne Gore i ukazivalo na neozbiljan pristup važnoj oblasti kakva je zaštita

od negativnih uticaja klimatskih promjena. Moguća percepcija Evropske komisije da se kasni zbog lošeg planiranja ne bi bila pozitivna po ugled Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji. Drugo pitanje odnosi se na ono što je planirano i usklađenosti sa Strategijom koja je, u okviru Poglavlja 27, već dostavljena Evropskoj Komisiji, a kojom je Crna Gora preuzela određene obaveze. U tom kontekstu pitao je da li predloženi zakon korelira sa obećanjima koja je Crna Gora dala. Upoznao je da je i Svjetska banka donošenje ovog zakona prepoznala kao uslov za nastavak finansiranja projekata iz Poglavlja 27. Izrazio je žaljenje što se Predlog zakona ne bavi pošumljavanjem, smatrajući da se razvojem šumarstva mogu spriječiti negativni uticaji klimatskih promjena. Snažan tehnološki razvoj i nerijetko nemar čovjeka, doprinose negativnim efektima na poljoprivredu. S obzirom da Crna Gora trpi i regionalne i globalne klimatske promjene, osjetiće se uticaj na poljoprivredu bez obzira da li se njome bave pojedinci ili privredna društva. Sugerisao je da se nadležni organi orjentišu i na edukaciju svih aktera u oblasti pošumljavanja, kako bi se podigla svijest da se pravilnim gazdovanjem zelenim površinama smanjuju loši uticaji klimatskih promjena.

Zoran Tomić, sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma, odgovarajući na postavljena pitanja, saopštio je da je 2017. godine rađena socio-ekonomska analiza investicija za potvrđivanje Pariškog sporazuma i njome je utvrđen obim investicija neophodan da se postigne cilj-adaptacija klimatskim promjenama do 2030. godine tako da Crna Gora emituje za 30% manje gasova sa efektom staklene bašte u odnosu na 1990. godinu. Upoznao je da je potrebno oko 1,75 miliona EUR-a i da je tom cifrom je obuhvaćena investicija od 385 miliona EUR-a za termoelektranu u Pljevljima. Istakao je da je Crna Gora, u odnosu na 1990. godinu već smanjila emisiju štetnih gasova za 39%. To je dijelom posljedica zatvaranja zastarelih industrijskih postrojenja, a dijelom uvođenja novih, modernih tehnologija u industrijsku proizvodnju. Istakao je da i ekološka sanacija Termoelektrane Pljevlja treba da obezbijedi da se znatno smanje emisije gasova sa efektom staklene bašte. Najavio je da će, po donošenju podzakonskih akata Crna Gora biti potpuno usklađena sa pravnom tekovinom EU u oblasti klimatskih promjena. Govoreći o rokovima, rekao je da je o tome vođeno računa i da bi se mogli smatrati kratkima ukoliko bi se tek sada počelo sa radom na pripremi podzakonskih akata, ali da su oni u najvećem broju i znatnoj mjeri već pripremljeni. Što se tiče „Montenegro Airlines“-a saopštio je da je ta kompanija jedini subjekt koji je uključen u trgovinu emisijama, a od 2010. obavještava relevantne Evropske institucije o emisijama gasova koje proizvodi. Politika Evropske unije stimuliše operatere da snižavaju nivo emisije gasova kako ne bi plaćali kazne, a time se i obavezuju da nabavljaju avione sa modernom tehnologijom. Saopštio je da je najveći izvor ponora šumsko zemljište i livade, a Crna Gora ima oko 60% šumskog zemljišta, tako da postoje velike akumulacije ugljen-dioksida u šumama. Emisije ponora nijesu uzete u obzir prilikom izrade projekcija o smanjenju emisije gasova za 30% jer njihove vrijednosti nijesu potpuno precizirane. Prema podacima iz 2015. i 2016. godine emisije ponora iznose oko 2.400 kt, a predviđeno je da Crna Gora ima do 3.500 kt, što znači da je Crna Gora već postigla zacrtani cilj. Preporučena mjera Evropske unije jeste pošumljavanje jer se njime umanjuje štetan uticaj opasnih gasova.

Poslanik **Mirsad Murić** je ocijenio da je veoma pozitivan pristup Predloga zakona iskazan u odnosu na kontrolu emisije štetnih gasova koje ispuštaju novi automobili. Pitao je da li i kakvu kontrolu je moguće uspostaviti kad su u pitanju automobili čija starost prelazi deset godina, a koji dovode do velikih emisija štetnih gasova. Smatra da se, poslije Termoelektrane, osnovni problem kojim se izaziva zagađenje vazduha odnosi na izduvne gasove starih automobila.

Marina Spahić, rukovoditeljka Direkcije za klimatske promjene, saopštila je da oblast vazduha i izvora zagađenja vazduha uređuju direktive koje se odnose na vazduh, a u domaćem zakonodavstvu Zakon o vazduhu. Navela je da oblast vazduha pripada jednoj od deset podoblasti u Poglavlju 27 i ne tretira se Predlogom zakona koji je na dnevnom redu. Govoreći o automobilima, istakla je da je mjerljiva količina sagorijevanja goriva predmet Predloga zakona, dok je kvalitet goriva predmet zakona kojim se reguliše vazduh.

Zoran Tomić, sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma, je ponovio da se Predlog zakona odnosi isključivo na nove automobile, a da se na stare primjenjuju standardi kojima se uspostavljaju relevantne vrijednosti kao dozvoljene pri ispuštanju gasova. Crna Gora već raspolaže bezolovnim gorivima pa olovo nije izvor zagađenja, ali postoje druge supstance kao što su ugljen-dioksid, metan, azot-suboksid i ostale zagađujuće materije. Saopštio je i da je u ukupnim emisijama štetnih gasova 2015. godine najviše učestvovala energetika i to sa 11%, poljoprivreda sa 10% i otpad sa 6%.

Predsjednik Odbora prof.dr Petar Ivanović izrazio je razumijevanje za socijalni momenat koji opredjeljuje korišćenje starih automobila, ali je i apelovao da se obrati pažnja na činjenicu da se korišćena vozila iz razvijenijih zemalja Evrope izvoze u manje razvijene zemlje što se pravda ekonomskim interesom, a zanemaruje činjenica da se tako doprinosi povećanju emisije štetnih gasova. Apelovao je da se kroz neki od zakonskih propisa čiji je predlagač Ministarstvo održivog razvoja i turizma pokloni dužna pažnja regulaciji korišćenja starih vozila i tehnologija koji odudaraju od standarda Evropske unije koje Crna Gora želi da ispoštuje. Govoreći o šumama, podsjetio je da ima mnogo više neplanski izraslog rastinja nego planski uzgojenih šuma i da bi se mogli i trebali ugledati na zemlje sa manjim resursima, a boljom organizacijom prostora. Naglasio je da većina industrijskih postrojenja koja postoje u Crnoj Gori počinje da koristi obnovljive izvore energije i modernizuje postrojenja što će sigurno doprinijeti smanjenju štetnih uticaja gasova sa efektom staklene bašte. Saopštio je da i investicije u oblasti turizma, a ne samo u industriju, mogu dovesti do povećanih vrijednosti svih oblika zagađenja, zbog tehnologija koje Crna Gora još nije modernizovala. Stoga je neophodno obratiti pažnju na dinamiku usaglašavanja propisa, kako zakona tako i podzakonskih akata.

Poslanik Mirsad Murić, pitao je da li Crna Gora ima dovoljan broj adekvatno obučanih ekoloških inspektora, koji, prema Predlogu zakona vrše nadzor nad primjenom ovog, kao i drugih zakona koji se tiču zaštite životne sredine. Pitao je i da li postoje podaci o ispunjenosti uslova, kod privrednih subjekata, za obavljanje djelatnosti, sa aspekta zagađenja, koji taj subjekt mora da ispuni.

Zoran Tomić, sekretar Ministarstva održivog razvoja i turizma, odgovarajući na pitanja i konstatacije iznijete u diskusiji saopštio je da Strategija, predviđena zakonom, treba da bude inkorporirana u sve strateške dokumente, a sama sadrži aproksimaciju o administrativnim kapacitetima koje bi bilo neophodne ojačati kako bi se zakon mogao spovesti. Do kraja perioda transpozicije evropskih standarda i akata Evropske unije predviđeno je zapošljavanje još 18 ekoloških inspektora. Time bi se ispunila i mjerila u Poglavlju 27 - Životna sredina i klimatske promjene.

Marina Spahić, rukovoditeljka Direkcije za klimatske promjene, podsjetila je na obavezu svih privrednih subjekata da, prije započinjanja djelatnosti, pribave integrisanu dozvolu, kao i brojne druge dozvole kojima se garantuje bezbjednost po životnu sredinu. Insistirala je na razumijevanju razlike između gasova kojima se zagađuje vazduh i onih koji imaju efekat staklene bašte. Izrazila je nadu da broj od sedam ili osam ekoloških inspektora, koliko ih je sada, može odgovoriti zadatku.

Odbor je, sa sedam glasova „za“, odlučio da predloži Skupštini da usvoji Predlog zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena.

Odbor je ovlastio Sekretarijat Odbora da prilikom pripreme za objavu, u „Službenom listu Crne Gore“, Zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena, u saradnji sa predlagačem, otkloni uočene tehničke i gramatičke greške.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik prof. dr Petar Ivanović.

Sjednica je zaključena u 11.50 časova.

SEKRETARKA ODBORA

mr Milena Kapa

PREDSJEDNIK ODBORA

prof. dr Petar Ivanović